

Соруулары эмда видеога алынган телекени бла таргыгуулары бу электрон адресге жиберирге боллукъду: Press-glava@kbr.ru

Сорлукълары болганлары бу телефон номерлеге сөлешир онглары да барды:

8(8662) 40-76-19, 8(8662) 40-43-07; 09:00-18:00 сагъатха дер.

ЗАМАН

Газета издаётся на балкарском языке с 1924 года

Интернет-версия: zamankbr.ru

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ
ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА
КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

КЪЫРАЛ ЖУМУШЛА

Къабарты-Малкъарны Правительствосуну бла Къытайны эки улуу корпорациясыны араларында магъаналы келишимге къол салыннганды

Тюнене Санкт-Петербургу Константиновский дворецинде Россей Федерацияны Премьер-министри **Дмитрий Медведев**ни бла Къытай Халкъ Республиканы Къырал Советини премьеры **Ли Кэцяны** 21-чи кезулоу тобешулер болганды. Анга Къабарты-Малкъарны Башчысы **Юрий Кок** да къатышанды.

Ушакъны кезулюнде эки къыралаы сатыу-алуу-экономика, инвестиция, энергетика, гуманитар сфера жаны бла бирге ишлеуоно, регионал эмда чекле аралы байламлыкъланы баш магъаналы амаллары сюзюлгендиле. Юрий Кок Къабарты-Малкъарны Правительствосуну бла Къытайны эки улуу къырал корпорациясыны араларында этилген келишимге къол салганды.

Къытай Халкъ Республиканы бизнесмен къауумлары Къабарты-Малкъарга бир неча кере келгендиле эмда келишимни проект бла байламлы ишлери тинтендиле, халы кеспери кергендиле. Бу ишге Россей Федерацияны Президентини Администрация

циясы, Россейни Правительствосу, РФ-ни Тыш къырала бла ишлерины министрствосу, Минпромторг, Минэнерго да хар жаны бла да себеллик этгендиле.

Проект юк кезуле бёлонедиле: полимерле чыгъаруу, суулары шешалпага къуоу эмда логистика, ол санда темир жол

терминалда да къуруу. Аны жашауда бардырыну болжалы да тохтадырылганды «2016-2023 жылла. Ахчаны уа Къытайны финансла рыногуноу организациялары бёлурге керекдиле.

Экспертле тергеннге кёре, ЭТАНА промышленность комплекси къурууноу жалаанда

Къабарты-Малкъарга угъай, битеу Шимал-Кавказ федерал округга стратегия магъанасы барды.

www.government.ru сайты материалларына кёре КъМР-ни Башчысыны бла Правительствосуну пресс-службасы.

Тобешу

Эрмитажны кёрмючюн Нальчикде къуруауну онглары сюзюлгендиле

Тюнене Правительствону ююнде Къабарты-Малкъарны Башчысы **Юрий Кок** Къырал Эрмитажны баш директору **Михаил Пиотровский** эмда Россейни халкъ артисти, кино режиссер **Александр Сокуров** бла тобешгенди. Ушакъны кезулюнде маданият жаны бла байламлыкъланы айнытууноу, проектлени бирге жашауда бардырыну, Эрмитажны Нальчикде экспозициясыны къуруауну онгларына къаралганды. КъМР-ни Башчысы гуманитар, илму, билим беруу, жарыкландыруу жаны бла байламлыкъланы кючлендире барырга кереклисини чертгенди, къонакълагъа республикага дайымда эсе бурганлары, кез-къулакълар болганлары ючюн жорек ыра-зылгъын билдиргенди.

«Эрмитажны Шимал Кавказда кюлерни» программага

кёре КъМР-ни Къырал Эрмитажны баш директору **Михаил Пиотровский** эмда Россейни халкъ артисти, кино режиссер **Александр Сокуров** бла тобешгенди.

кюрувоу чыгъармачы мастерскою уа «Открытие Эрмитаж» деген фильмини кергозтеди. КъМР-ни Башчысыны бла Правительствосуну пресс-службасы.

Къабарты-Малкъар Республиканы Айыруу комиссиясыны членлерини юсюнден Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны УКАЗЫ

Къабарты-Малкъар Республиканы Конституциясыны 81-чи статьясыны «к» пунктуна тийишлиликде, «Россей Федерацияны граждандарыны айыруу эркинликлерини бла референдумга къатышырга эркинликлерини баш гарантларыны юсюнден» Федерал законну 22-чи, 23-чю статьяларын, «Къабарты-Малкъар Республиканы Айыруу комиссиясыны юсюнден» Къабарты-Малкъар Республиканы законну 5-чи статьясын башчылыкга алып, Къабарты-Малкъар Республиканы Айыруу комиссиясы бегим этеди:

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы **Нальчик шахар, 2016 жыл 2 ноябрь, №139-УТ**

Къабарты-Малкъар Республиканы Айыруу комиссиясыны къол кётюрюге эркинликлери болган членлерине бу адамлары салырга: **ГЕШЕВ Вячеслав Мидевиичи ЖАППУЛАНЫ Хойсаны жашы Муссаны ЕГОРОВА Галина Фёдоровнаны МАКОВ Аслан Владимировични МАРШЕНОВ Борис Исмагиловични НАЛОЕВ Николай Заилиевични ШЕКИХАНЧЕВ Юрий Ахметхановични.**

Ю. КОКОВ

Жыйылыу

Юрий Кок Къабарты-Малкъар къырал университетни Попечитель советини башчысына сайланганды

Къабарты-Малкъар къырал университетни Попечитель совети къуралганды. Озган сабат кюн а аны биринчи жыйылыуу болганды. Аны ишине КъМР-ни Башчысы **Юрий Кок** да къатышанды.

Советни къауумна Россейде, андан тышында да белгили алимле, культура къулукъчула киргендиле, ол санда «Эрмитаж» музейни директору **Михаил Пиотровский**, Санкт-Петербургу академияны филармониясыны директору **Юрий Темирканов**, Россейни Илмула Академиясыны президенти **Владимир Форт**ов, Россейни халкъ артисти – белгили кино режиссер **Александр Сокуров**, РАН-ны академияны «клиникалы кардиологияны А. Мясников атлы институтуноу жорек къан тамырада бёлюмоноу хирургу **Ренат Акчурин**, РАН-ны академияны **Заилиханлы Михаил**, Россейни этнография музейини директору **Владимир Грусман** эм башчала.

Повесткада юк вопрос барды. Биринчиден, Попечитель

советни башчысы сайланганды. КъМР-ни ректору **Юрий Алыудов** бу къулукъга **Юрий Кок**ону кандидатурасы кергозюлгеннин билдиргенди. Советни келечилери барысы да бирча къол кётюрюп, аны къабыл кергендиле.

Юрий Александрович, ыразылгъын айта, советни къауумна белгили, халкъны жанындан

хурмет уллу болган алимле, культура къулукъчула киргенлери өзүну ишин бийик даражага кётюрюрге себеллик этеригине ышанганын чертгенди. «Манга уа анга таматалыкъ этген уллу жууаплыкъларды. Къабарты-Малкъар къырал университетни регионда баш магъаналы вузунча сакълагъандан сора да, регионда даражасын

бётюрюрге борчлубуз. Жуукъ заманда уа ол Россейни алчы вузларыны санына къошулуругъа керекди. Алай болур ючюн а университетни ырысы-техника базасын жангыртуугъа, аны бла бирге уа профессор-преподавател къауумну ишин тирлитирге тийишлиди», дегенди ол.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Хурметлеу

Атлары ёмюрлюк этилгенди

Халкъны бирлигини кюнонде Элбрус районну Кёнделен элинде Улуу Ата журт урушдан сора мамыр жыллада ёлген ветеранлары хурметлерине мемориал комплекс ачылганды. Ол кыяны къазуатда жети таш орнатылганы эсгермесини къатында жети таш орнатылганы, аны юсюнде 208 жигитни аты жазылды.

Анга аталгъан къуруучулы ишлеге КъМР-ни Парламентини депутатлары, Правитель

ствону келечилери, Элбрус районну администрациясыны къулукъчулары, республика

ны жамауаты, право нызамны сакълаучу структураланы келечилери эм башчала къатышанды. Митинг башланарыны алында уа «Елжосюз полка» къатышан жашла къыз-къолларына апталарыны бла ынарларыны суратларын алып, жыйылгъанлары алларында баргандыла. Элбрус районну администра-

циясыны башчысы **Уналаны Казим** 1941-1945 жыллада Улуу Ата журт урушда душманла бла къяны сөрмешде жигитлеке ёлгенлени атлары ёмюрлюк боллукъларын чертгенди. Мамыр жыллада ёлген ветеранлагъа былай уллу хурмет берилгени да анга шагъатлыкълар этеди.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Байрам

Бир ниетлиликдеди бизни кючюбюз!

Ма аллай ниет бла белгиленгенде озган байрым кюн Халкъны бирлигини кюно битеу къыралда да. Бизни республикада да анга аталып торло-торло къуруучулы ишле бардырылгандыла. Аны элдеринде, районларында, шахарларында да сурат кёрмючле, тойла, оюнда, спорт эришиуле, митингле да болгандыла.

Бек уллу къуруучула уа, хар заманда, Нальчикде бардырылгандыла. Ала Къырал концерт залы алында митингенде башлангандыла. Аны алында майдан РФ-ни эм КъМР-ни къырал байракълары бла омакълар жасалып эди. Мында малкъар, орус, къабарты тилдеде жырла, тепсеу тартыла уа уккъдан окууна эшитилгендиле.

Сагъат онеки бола алайгъа

торло-торло партиялары, окуу юйлени, жамауат организациялары да келечилери кеп санда жыйылгандыла. Саулай юйорлерни бола окууна келгенле бар эдиле. Кеплени къолларында къырал байракъла. «Биз биржек, бизни киши да хорламаз!» «Халкъны бирлигуноу – къыралны бирлигуноу!», «Бирлик! Кюч! Жетишим!» «Кеп миллетти Россей» къырал

ны байлыгъы», «Россей бирлиги бла кючлю!» деген жазулары бла плакатла бар эдиле.

Майданы бир жанында уа сабий художестволу шолдан, Сабийлени эстетика жаны бла юретинуноу Жабагы Къазанок атлы арадан, «Эрудит» чыгъармачы биргилуден жашчыкъланы бла къызчыкъланы, башха усталаны да ишлеринде кёрмючле къуралгандыла. Гитче сабийле да эрикмезча мадар этилгенди – «Малютка» кинотеатр автобусада алагъа мультфильмле кергозюлгендиле.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Юрий Коков Къабарты-Малкъар кырал университетни Попечитель советини башчысына сайланганды

Ахыры. Алпы 1-чи бетдеди.
Республиканы Башчысы Михаил Пиотровский, Александр Сокуров, Ренат Акчуринге эм башкалар да, заманлары аз болганын да кырамай, КъМКУ-ну Попечитель советини къауумна киргенлери, аны биринчи жыйылынуна келгенлери ючюн ырызалыгы билдиргенди. «Попечитель советни баш магъанасы - билим берүү политика бардырдыр, интеллектуал эм финанс онганы бириктирип, вузну айнытыуу стратегияны мурастарын толтурууга», - дегенди ол.

Ызы бла Къабарты-Малкъар кырал университетни айнытыуу программасын эмда вузду финанс ишин эсептерин сүзөгөндиле. Вузну ректору Юрий Алтуудов билдиргенди, КъМКУ-н Россияны ышангылы вузларынын тизмесине кийирилгенди. Ол битеудияны рейтингде 155 жерни алады, РФ-де уа бийик билим берген окурманды кыргызстанда ол санда 77 проценти бийик билим, квалгананы уа орталык профессионал билим алады.

Юрий Касбулатов арты жыллада университетте бир кырал экзаменни кезиунде бийик балла алганын саны аслам болганын чертгенди. «Бизни баш мурагыбыз - фахмулу, билимди выпускниктерибизни тышына кетгенлери тохтап, ала республикада окурма мадара этреге», - дегенди ол.

Ректор докладында профессор-преподаватели къауумну, федераланы ишлерини, инфраструктура болган тартиптену, студентни патриот ниетледе юйретиууну юслеринде да айтханды. Ол россияны вузлары профессорлары чакырылып мында дерсле бардырганын иги тереге айланынган да чертгенди. Свэ ючюн, Ренат Акчурин, Александр Сокуров, Михаил Пиотровский да жаш адамлага энчи курсла кызгачында.

Академик Залиханпаны Михаил, РАН-ны членкорреспонденти - «Советские» концернини генеральный директору Беккиланы Азрет, «СП-М» членлени жууалыгы болган обществону директорлары советни башчысы Цийкыяланы Мухамед бла да иги байламлыкка кызгачында.

Докладын созуе, Александр Сокуров билдириди де билим берүү системада ишленген тынч болмагыны, вузлары аларында уллу борча салынганларын чертгенди. «Университетле жамауатха, жаш тейлеу керекдиле. Ала билим, культураны жадыла, жаш адамлага жашуу жолларын сайларга онг береди. Кавказда уа ала андан да уллу магъананы тутадла - выпускниклери тере атламадан саклайдыла, миллет культураны, ана тилине айнытадыла. Кызылыбызны келир ючюн уа жаш тейлеуизге керек болуугу балмды», - дегенди эмда вуздада гуманитар билим беруюну айнытырга кереклисин черткенди.

Михаил Пиотровский а бю конюледе «Эрмитажны Шимал Кавказда конюле» бардыры кыралын эсгергенди. «Бу курсла культура эм илму жаны бла санаубуз, билимиз бла алышынырга онг береди», - дегенди эмда Къабарты-Малкъардан жаш адамла Санкт-Петербургну кырал университети музей иш, археология эм башка кафедраларында окурма чакырганды.

Цийкыяланы Мухамед а, ол да Попечитель советни къауумна киргенди, КъМКУ-ну айнытыуу программасын чеклеринде Огъары Малкъарда, Элбрусун тийресинде тинтиле бардырырга кереклисин белгилегенди. ITV компанияны президенти Алтуудов Мурат а КъМКУ-ну даражасын юксонден айтханды. «Вузну беренде эте тийишледи, билим беруюну качеством эсдорюп, жаш адамла алгандан да бери итинирча мадара керекдиле», - дегенди ол.

Билим берую бла саулык саклау бирге айныргы тийишли болганын чертип, Ренат Акчурин университетте медиклени окуртханда ахча къытылыны проблемасына эс бурганды: «Башка вуздада бир врачны окуртурга 750 минт сом кыратылады, билимни да онг керек аладыла. Мында да качеством игилендирге тийишледи».

Кенгешде Попечитель советни келечилери Владимир Гаврин, Хаути Сокуров, Барасби Карамурзов, Пётр Иванов да сөзлешгенди. Ала да программага кез къармаларын айтып, КъМКУ-ну даражасын эсдорюп жаны бла предложенила этгенди. Ала барысы да эсге алынп, жууалы органлага эсгертиле къабл керюленди.

Тубешиуну ахырында Юрий Коков ачык ушак бардырылганы, хар ким да кесини ишине жууалы кезден къарагы аналары ючюн ырызалыгы айтылганды. «Югонгю жыйлынуу университетини ишине игилендирге себеплик этер деп ышанам», - дегенди.

ОЛ КЮН Юрий Александрович кинорежиссёр Александр Сокуров «Къабарты-Малкъар Республиканы аллында кыйыны ючюн» деген орден бла саузаланынган белгиле, аны иесине бергенди.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

Ахыры. Алпы 1-чи бетдеди.
Байрамны бардырган Атталаны Азор бла Фатимат Чехмахова Халккыны бирлигини ючюн къачан эмда къалай бла жаратылганын эсгергенди. Ызы бла концерт-митинг башланды. Волонтерла Россияны юч тюрюню уллу байрагын ортага чыгардыла. РФ-ни гимни согулады. Аны КъМР-ни культураны сыйлы кылуучусу Людмила Ашхотваны башчылыгында КъМКУ-ну студентлери хору жырылды.

Андан сора Къабарты-Малкъарда орус тарыхны маданиятыны «Вече»

Бир ниетликидеди бизни кючюбюз!

арасын таматасы Анатолий Канунчиков чыгарды. Бу байрамны магъанасын аныгыла, ол атабабаларыбыз Россияны даражасын кетюрюп, аны кыруулар ючюн миллеттерине, динлерине, бай, жарлы, кыул, бий болганын да къарамай, биригип, бирча сөөлгенлерин чертип айтханды.

Къабарты-Малкъарны «Адыгз Хас» жамауат организациясынын председатели, «Адыгз посыл» газетни баш редактору Мухамед Хафизе уа Миннини бла Пожарскийни

лини орунбасары, КъМР-ни Жамауат палатасыны члени Кыраланы Расул сөөлгенди. Жыйылганы алгылшай, кыралны кыйын кезиулерде аны халккыны биригип

музыкалы театры солисти Жуболаны Жамболат, КъМР-ни сыйлы артисткасы Светлана Тгагалова, Жаникканы Элдар, КъМР-ни сыйлы артисти Азамат Цавиланы, КъМР-нун музыка театры солисткасы Жуболаны Замира, КъМКУ-ну хору, «Нальцук», «Исламей», «Амикс», «Стимул», «Жангы тейо» къауумла, дагыда кеп башкала жырыла, теспен, келгенлени ырызаты эдиле.

Сагъат эки бола уа Къабарты орамда «Победа» кинотеатры алында майдадан Нальчикни культура эм солуу парккы духови оркестри халккы сойган макъамланы сокъганды. Алайга жыылганды алагы сойон тынгылагандыла, тепсендеди. Бел-

ОНОУЛАШУУ

Республиканы бир-бир муниципал кыралыуларыны герблери регистрге къошулурга боллукдула

Тюнеме Правительствону юкюнде КъМР-ни премьер-министри **Мусукланы Алиев** РФ-ни Президентинде Геральдика жаны бла советни председатели - Кырал Эрмитажны директору илму жаны бла орунбасары **Георгий Вилинбахов** бла тубешкенди. Ала акиси да республиканы бир-бир муниципал кыралыуларыны герблерин кырал геральдика регистрге къошуу юксонден сөзлешкенди, ол темага жамауатны сейби эсе барганын сөйлөп, регионда кырал белгилени туура этиуно амалларын сүзөгөндиле.

жаны бла бирге ишлеуно юкюлендире барууну онгларына да кыралганды. Кырал геральдиктер Нальчикке «Эрмитажны Шимал Кавказда конюле-

ри» деген уллу программага керек келип турды эмда КъМР-ни вузларыны студенттерине лекцияла окурдукуду Тубештиге Х.М. Бербеков атлы КъМКУ-ну ректору **Юрий Алтуудов** да къатышканды.

Атлары ёмюрлюк этилгенди

Ахыры. Алпы 1-чи бетдеди.
«Биз келерини жанын кыраларын аймай, фашизмни жок этгенлени, мамыр жашаууна саклаганын атырын эсбиизде тутарга борчулбуз. Бюгон а Кёндөленин жамауат советине ырызалыгымы айтырык эдим. Аны келечилерини къаты болуулары эмда КъМР-ни Башчысы **Юрий Коков**ну себепчилиги бла

жазылды. Бир жылдан былайда энчи бир эсгерини «КъМР-ни культура министри **Мухаддин Кумухов** а районну жамауатын билгыйшай, эсгерме жигитлерибизге ёмюрлюк мақтау

тойюлдуле», - дегенди ол. Митингде кырал къулукчу, алим, политик, 1997-2004 жыллада КъМР-ни Правительствону башчысы **Чечяланы Хусейин**, Уллу Ата журт урушун, урунуну эм Саутланган Кючлени ветеранларыны республикалы советини башчысы **Мухамед Шихабов**, ветеранланы Нальчик советини таматасы **Абдулаланы Мустафа**, Кёндөлени элли акъсакыларны советини председатели **Отарланы Магомед**, Ингушетиядан делегацияны таматасы **Ханафи Долгиев** эм башкала да сөзлешкенди.

Кёндөлени администрациясыны таматасы **Атырзаланы Марат** а Уналганы Казимины элли айнытыуга салган кыйынын белгиле, депутатла сессияларында анга «Кёндөленин сыйлы инсаны» деген атыны бериге омулгашканын билдиргенди.

Ызы бла эсгертеме гоуле салынгандыла. Мемориалны аллында сыйлы къалауурла уа мамыр жыллада ёлген ветеранланы хуриетлерине салып бергенди. Ахырында «Елюмсюз полкуну» келечилери кёкге акъ шарпаны ийгенди.

Алиса ТАРИМ, Элбрус районну администрациясыны пресс-службагыны башчысы, Суратланы **ХАДЖИЛАННЫ** Жамал алганды.

Уллу Ата журт урушда ёлген жерлешерибизни хуриеттерине мемориал комплекс кызгалганды. Бир жыл мындан алгъа Халккыны бирлигини юкюнде биз Элбрус районда бек уллу мемориал ачхан эдик. Аны ташларында 756 аскерини аты

болганын чертгенди. «Ата журтубуз ючюн жалларын берген жерлешерибизни атлары бир заманда да унутулак тойюлдуле. Ала таша жазылп, ёмюрлюк болгандыла, адамла былайга келип, алага баш урганынын бир заманда да тохтагырык

Алгышыла, жырла, назмула

Халккы бирлигини юкюне аталып Тёбен Чегемни Маданият юкюнде уллу концерт программа кызгалганды. Ол башлангычтан алгъа, ары келгенлени бу учрежденин художестволу башчысы Чочаланы Нина алгышылаганды. «Биз культурабызны, адет-төрелерибизни сакларга борчулбуз. Ала бизге бюгонгю жашауубузда да болушханай турадыла. Аны себепли неде да ачы болайык, ашы ишле этейик! Бир ниетли болсак, кюлубуздан кел-мезлик жокду. Бир бирибизин аныгыла, бир бирге билелик эте жашайык!» - дегенди ол.

Ызы бла сахнага Къайсынын атын журтуган школну окурчулары чыккандыла. Байтууганланы Сабрина бла Анахаланы Милана жыйылганын «Мени Кавказым!» деген жыр бла кыуандырдыла. Телсеу къауум а хуриетликлери бла келерини алганды.

БАЙТУУГАНЛАНЫ Исмайыл.

«Мен россиялим», «Тугузган жерим», «Жашна Малкъарым!» эм башха жырла да эшитирге болук эди ол ингиде. Ахырында уа сахнадан закий Къайсынын «Мармыркы, кыуан сизге, саул!» деген назмусу окурлганды.

ХОПЛАНЫ Марзият. Суратланы автор алганды.

ЖАМАУАТ ПАЛАТА

Кыдуретни сакълауу жарыкъландырыуудан эмда законодательствону излендириууден башларгъа

Жамауат палатаны IV пленар жыйлынуунда республикада экология кыоруксуулукну проблемасы сюзолгонди. Кеслерини оюмдары сейрлер болган ведомстволаны, жамауат организациаланы, жаш тълно бригиуилени келечилери билдиргенде.

Палатаны башчысы Хазратали Бердов кесини докладында адам уузга, жер башында жам уллу кюркюу салган экологины халы болганын белгилегенди. Хар инсанны да таза табийгатта эригилни РФ-ни Конституциясыны 42-чи номерли статьясында эмда КМР-ни Конституциясыны 45-чи номерли статьясында бегитилипди. Экологияны сакъларна мадарла этерге ала мурдоору. Ол себепден кырал власть органдары, жер-жерли самоуправление органдары да ишлерини баш борларында бири бу жаны бла кюркюу суулукну.

Республиканы табигатт байлыкыла эмда экология жаны бла министрини орунбасары Олег Коновалов энчи эс кылат кир-кипчиники кыруутуну проблемасын белгенди. Ол чертенге, ала бу жаны бла ишни Россияны профилине ведомствосу бла байламлыкта бадырларда, аны бла бирге полигона ишлер, кир-кипчиники кыруутун неда аны жагында хайрыялыкта хазырлаган заводланы ачыра уллу инфраструктура проектлени тамамларга дейдиле.

Ол айтканча, КМР-ни Правительствону буйругун толтуруучу келечилени ишлени планы («жол карта») жарашдырылганды. Анга кере кир-кипчиники, ол санда коммуналы багууу тазалауу схемасы хазырланганды. Аны бла бирге регион программа да кыралга турарды. Сора республикада законодательствого анышилди бу бирге регион оператору сайлауу конкурсу бадырдыргъа керекди, дегенди ол.

Кыруулуг эм жашау журт-коммуналы молк жаны бла министрини орунбасары Юрий Белмигов а канализацияны тазалаган комплекслени колеринден айтканды. Ол билдиргенге, бюджектинде бизде ала ончо боладыла, алай баркысы да

1960-1980 жыллада ишленгендиле, кеслери да 60-65 процентте эскиргендиле. Суу бергиланы узундуклары 4 044 километрге, алааны 56 процентин жагыртырга тийишлиди.

- Бусагъатда жашау журт-коммуналы комплексте (ЖКХ) тохташкан болум бек кылылды. Эски ызыланы бла тазалау комплекслени жагыртып, ремонт этил кюрешенинде да кырамай, проблема алгыннгылай кылады. Аны сылтау ЖКХ-га инвестиция келмегенденди.

Берилген аха болган ишлени тамамларга жетмейди, тълеуле иги жыйылмайдыла. Экология кюркюу суулукну сакълуу бла кысыа байламлыкта суу келген эм кир суу кеткен бергиланы жагыртырга да кырамай, республиканы бюджеттен аны кюн аха блорге керекди, - деп кыоханды докладчы.

Кир суула табийгатха салган зарянны юсонден жарышун техника илануны доктору, профессор Замир Ламариев да билдиргенди. Аны окумуна кере, бу проблеманы тамамлауа илму да болушукруду. Канализация сууланы бла жаунланы кезуилеринде жыйылган суула барыра ызыланы ишле асралат жолдан бла тротуарлардан нефтьлери болган вешестволаны табийгатта жайуун азайтырык эиди.

Датгыда, жарыкъландыруу ишни да кырамай тийишлиди. Нек дегенде халкыны асламысы тазалау комплексе не болганларын, суула кылай тазалангандары юсонден зат да билмейдиле. Биз бу ишни боюнбузга апаллыксыз. Быйыл предложенияны федерал даржада да этерге болукду эиди, дегенди профессор.

Прокуратораны федерал законодательствону толтурууга контроль этиу управленисыны башчысыны орунбасары Сотталаны Жакна билдиргенге, ала табийгатын сакълуу эм аны тап хайрыялуу жаны бла законодательствого кылай толтурулганын дайым кыайгырадыла. Титилуле кезуонде 2016 жылы биринчи жарымында 1704 бузукулга ачыкъланганды, 2015 жылда уа - 1586. Сюдте 278 иск ийилгенди.

Етеу бу бузукулукланы тюзетире 270 представление хазырланганды, алагы кер 136 кыруулук эмда 102 адам жуагъа тартылгандыла.

Ала асламысында багууну кырууту, хаууну, суу объектенде кырамай сакълуу жаны бла законодательстволаны бузгандыла.

Битеу халк фронтну (ОНФ) экологи эм агачланы сакълуу жаны бла арасыны регионда координатору Кыраланы Тимур айтканча, ОНФ-ни республикада бълномно активестиери кыаты кир-кипчинден тазалау бла байламлы бадырдырган ишни аманга санамайдыла. «Республиканы толтуруучу власть органдары бу жаны бла ишни жер-жерли схемасын жарашдыргандыла, анда шендоголю амалда да хайрыяланайдыла. Ол а властыла регионун санитар эм экология болумула жууула кезден кыраганларын кергюздеди.

Алай болганлыкыга, биз оюм этгенге кере, КМР-де Росприроднадзор республиканы Табиगत байлыкыла эмда экология министрствосу бла бирге бу схема кылай толтурулганын кыты контрольда тутарга, аны тынгылы бадырдыргъа чырмау эткен кыруулукчулары уа дисциплинар жуагъа тартырга тийишлиди. ОНФ-ни активистлери мында арысында да регион оператору сайлаууда ачыклык сакъланыра мониторингни бадырдырлап турлыкчула, дегенди ол.

Докладчыла баркысы да, этилген мадарла кырамай, регионда экология болум кыйынап кылаганын белгилегендиле. Баш проблемаланы санай, ала хаууну, сууланы кирлендируно, багууну кыайда болса атып кююну, эм молк, биология, медицина кир-кипчиники кыруутуну, ёлген жануурла асралатган жерлени осал жалларкы, элени тийерсени тазалауу, соллу объектенде эм агачланы сакълуу юсонден ишни айткандыла.

Ала белгилегенлерича, бу проблемала жангыз да адамланы бла предпритияланы хаталарында чыкмагандыла, аладан кыруутура экология законодательствону игилендириге, халкыны экология культураны ёсдорюрге, бу жуумушлага кереклисиа бир аха блорге тийишлиди. Ахырнда ала республиканы Парламентине, Правительствосуна эм профили министрствогола рекомендация хазырлагандыла.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зулефина

ХУНЕРЛИЛИК

Жылы жаууннга ушагъан чыгъармачылык интир

Нальчикде Т.К. Мальбахов аты Миллет библиотекеда архитектор, назмууч, жырыч, художки, гитарачы Сарбашланы Азретни жашы Азор бла тобешуу болганды. Ол «Искустволаны кечеси» деген битеуррей акцияны келечилерне бардырылганды.

Азор бла тобеширге келгенле, тегерекде тагылган суратлагы кырай, алада бу адамны акылында не болганын, жаны неге кыайг-

алгъа Россияни сыйлы артисти Балыналаны Зариф танышдырган эди. Андан бери окугъан, жазган затларыбызны юсонден ушак эте, бир бири оюмузга тынгылай келебиз.

Тенгими уллу, шухё ююрю барды - ноч этени, кыарындашы, эки аруу кызчыгыр, туудуклары, ююнде жылыну сакълан алмат юй бичеси. Ол насыл бла бирге Сарбаш уллу кеп тюрлю кырай, алада бу адамны акылында не болганын, жаны неге кыайг-

ырганын, кыуанганын адамды шухёбуз», - дегенди Сакинат.

Ол, бу конледе Сарбаш улуну энчи назму кытай чыга турганын да айтты, жыйылганын кыуандырганды.

Биз бла Азор кесини окугъанды, кюакчаланы тилеклерине кере, пост Семенланы Русланны жылы сёз бла ёсгерип, аны назмуларына кеси этген жыры айтканды. Ол бу интирге дуньяда кетген, жашап турган да кеп шухён эсгергенди, малкыр назмууч Байзуллаланы Алиини, режиссёр, артист К. Улилананы Борисин, художникле Мухамед Киповну, Баккуланы Владимирни, Жанкишиланы Ибрахимни, Шаповалов Иванны, Табакъсойланы Мухтарны, дагыда башхаланы чыгъармачылыктарыны юсонден айтканды.

Шапвалову сагына: «Студент эдим. Таматаладан кыайсы да манга онг тапдырырга коргешенди. Иван Афанасьевими а бир кере, мени таулук эте: «Сен кесинигитче адамчыкъ сумна. Мени планетасал Адамла сени тегерегинге бур-

ладыла, сен да аланы тегереклерине бурласа», - деген эди», - деп, иги адамланы этген ахшылыклары унутулмаганын эсгергенди.

Жашауанда анга бек уллу себеплик этгенге уа мастерскоюнда анга жер беллоп, сурат этиге кеп тасхалга койреткен художник Баккуланы Владимирни санайды, анга ырызлыгын бир неча кере кыайтыр, анга атаган назмулары да окугъанды. Художник да Азорга бюгон бек керги саулукду да, ол жаны бла кыарындашы, шухёу кыайгысыз болуру сойгенин айтканды.

Леяла сёзю художник Анатолий Жилова бергенде, ол: «Бу суратлагы кырап, сейрге кылайганды. Тенгими быйыл бир тынгылы иши болганын билегенге эндиге дер. Мен анга бек кыуандым. Фахму жулуп турмайды. Аны сакъланыларын биллип, суратка, назмуга да киреди», - дегенди эм мында ары да Сарбаш улуну кеп керючю, жангы журдан да болуларыны ийнанганын билдиргенди.

Россияни сыйлы устасы Мокълаланы Владимир: «Азор кесине мен профессионал тюрлюме, суйю корюшеме бу затла бла анга саулук-зенилик тежегенди. Алгъада аны студенти болуп турган дагыстанлы жаш Усман Ибрагимов а кесини назмуларын окугъанды.

Трампланы Любаны Сарбашланы Азорну назмуларына такъван эки жыры, авторну атаанасына, нёгерлерине, шухёларна атаган тизгинлери да ингири бютон жарыкъ этгендиле.

Жаш тёлую айнууна себеплик этген Эльбрусид фондуну таматасы Аналаны Марат жаш адамла Азор бла суйюп тобешуучолерин айтты, анга саулук-зенилик тежегенди. Алгъада аны студенти болуп турган дагыстанлы жаш Усман Ибрагимов а кесини назмуларын окугъанды.

Трампланы Любаны Сарбашланы Азорну назмуларына такъван эки жыры, авторну атаанасына, нёгерлерине, шухёларна атаган тизгинлери да ингири бютон жарыкъ этгендиле.

«Кыайсынга жюз атлам» деген проекттин автору, таматасы Тетуланна Хадис, Азорну, жыйылганын да бу аруу тобешуу бла алгъышлай, Сарбаш улуга проектин атында сылык кыагъат бергенден сан саулук, илхам тежегенди. Андан сора да, тобешуоно негизде фахмулу шухёларын эсде кыалыкъ саулуга бла кепле кыуандырырга изленгендиле.

Республиканы радиону малкыр тилде бириулерини таматасы Болталаны Мухтар: «Чыгъармачылык бла корюшген адам башхаладан энчида - ол тегерегинде, дуньяда бола турган затланы жюргети бла ёлдорлоп, айбатлап, фахмусуна кере ачыкълыйды. Ол иги иш ала, Азор, биз санга сакъл болмасак, акъсаргъа болукчу. Ма ол себепден сени аярга кербек», - дегенди.

Жаш тёлую айнууна себеплик этген Эльбрусид фондуну таматасы Аналаны Марат жаш адамла Азор бла суйюп тобешуучолерин айтты, анга саулук-зенилик тежегенди. Алгъада аны студенти болуп турган дагыстанлы жаш Усман Ибрагимов а кесини назмуларын окугъанды.

Трампланы Любаны Сарбашланы Азорну назмуларына такъван эки жыры, авторну атаанасына, нёгерлерине, шухёларна атаган тизгинлери да ингири бютон жарыкъ этгендиле.

Жаш тёлую айнууна себеплик этген Эльбрусид фондуну таматасы Аналаны Марат жаш адамла Азор бла суйюп тобешуучолерин айтты, анга саулук-зенилик тежегенди. Алгъада аны студенти болуп турган дагыстанлы жаш Усман Ибрагимов а кесини назмуларын окугъанды.

Трампланы Любаны Сарбашланы Азорну назмуларына такъван эки жыры, авторну атаанасына, нёгерлерине, шухёларна атаган тизгинлери да ингири бютон жарыкъ этгендиле.

Жаш тёлую айнууна себеплик этген Эльбрусид фондуну таматасы Аналаны Марат жаш адамла Азор бла суйюп тобешуучолерин айтты, анга саулук-зенилик тежегенди. Алгъада аны студенти болуп турган дагыстанлы жаш Усман Ибрагимов а кесини назмуларын окугъанды.

Искустволаны кечеси

Сейр кермючле, магъаналы филымле, ариу жырла

Бу конледе Т.Мальбахов аты Миллет библиотекеда, Суратлау искустволаны А.Такенчо аты эм Миллет музейде «Искустволаны кечеси» деген битеуррей акция бардырылганды. Музык театра да аны бла байламлы концерт кыралганды. Ала баркысы да Кинону жылыны келечилеринде болганыла да чертирге тийишлиди. Быйыл быйлай акция тёртюнчю кере ётгенди.

Суратлау искустволаны музейнде «Намыс» социальны реабилитация республикалы араны, шахар эм аны тийерсиндеги школланы да сабийлерини кюнакыга чакыргъан эдиле. Алагы «Мен сурат ишлерге юйренем» деген мастер-класс кёрпозоп, РФ-ни халкы устасы Мокълаланы Владимир искуствону терен магъанасын, аны кылай тюрлюлери болганларны юсонден сейр затла билдиргенди. Биз бла Нальчикни 1-чи номерли Искустволаны сабий школуу окуучулары жырла эмда кеслери тикген ариу жырлык-

Ольга Сокурова.

Жуболаны Жамбулат.

Тергюкъланы Халимат.

ла бла шоу-дефиле кергюзгендиле. Гинжи театр а сабийлени спектаклы бла кыуандырганды. Биз бла а жыйылгана «Дивизион» деген фильме кырагъандыла.

Миллет музейде уа Кинону жылына жоралат: «Уходящее в прошлое» деген ат бла керюм кыралганды. Анда коллекционер Евгений Кузьмин келтирген, озган жыллада ишлен-

ген сейр фотоаппаратланы бла видеокамараланы, белгилги артистлени суратларын да керюно он болганды. Кузьмин аланы кеп замандан бери жыйышдырганын, хар бирини да кесини энчи тарыкы болганын да чертенди.

Барысында да багълыга Улуу Ата журт урууда аскер корреспондентле керюно «Зоркий» фотоаппаратны санаймы. Аны манга ветеран Виктор Макаров сауыгъа бергенди. Биз барыбыз да суйюги артистлени уа 500-ден асламысыны суратлары барды ююнде. Бюгон а бери 250 чаклы бир портретни келтиргенме. Жаш тёлно да искуствого кыйын салган белгилги режиссёрланы, артистлени да тагыра керекди, - дегенди ол.

Дагыда кюнакъланы патефон бла 50-чи жыллада ишленген музыкалы кюборечу бла да сейрчиндиргендиле. Ала бюгонюнде да ишлен турганын себепли пластинкаланы салып, макъамлагы да тынгаларга он болганды. Музейни келечилери биргелерине ишлеп кетген белгилги Евгений Мочинини жашау жолуну, режиссурага салгып, кыйыны юсонден да билдиргенди тобешууде. Ол алдырган берилуеден юзюкленди да кергюзгендиле. Миллет музейини директору Феликс Наков а барыбыз да суйюп кырагъан СССР-ни кезуонде бизни республикада алдырылган киноланы юсеринден айтканды. Келген кюнакылагы ол фильмлени да кергюзгендиле.

Кинону жылына аталган «Искустволаны кечесин» а кырал Музыка театрада байрам халда жапхандыла. Залны толтуруган кюнакъланы фахмулу жырчыларыбыз кеслерини суйюкюлю ауазлары бла кыуандыргандыла. Концертин бардырган Тергюкъланы Халимат бла Рустам Абанокво искуство хар адамны жашауанда энчи жерни алганын чертендиле. Музыка, живопись, киноискуство, архитектура - ала барыбыз да бу дуняга жарыкълый, ариулык да келтиргендерин белгилегендиле.

Ольга Сокурова, Гуртуланы Лейла, Ирина Крымова, Асият Черкесова, Тергюкъланы Халимат, Рустам бла Альмира Абаноквола, Холамханланы Кыайсын, Мадина Мамбетова, Жуболаны Жамбулат, Алим Коджово, Жуболаны Замира эмда башхала «Искустволаны кечеси» акцияга кеслерини жарыкъ фахмуларындан ююш этгендиле.

ТЕМУКУЛЛАНЫ Амина. Суратланы Татьяна СВИРИДЕНКО алганды.

ШАГЪЫРЕЙЛЕНИ

Светлана Огузова Чегем шахарда сабийлени эркинликлерин кыруула не халда болганын тинтгенди

Кеп болмай КМР-ни Башчысында сабийни эркинликлери жаны бла уполномоченный Светлана Огузова инспекция бла Чегем районда болганды, деп билдирди району администрациясыны пресс-службасындан.

Омбudsмен Чегем шахарны 1-чи номерли школуна окуучу ююрулу иш кылай барганын, ашхананы, медицина кабинетини, медицина службаны болумлары бы да шагъарейленгенди. Мектепде сакътала кыйналмазча кылай амалла кыралгандында да кергенди. Социологиядан бла психологиядан усталагы эм школда окуучуланы праволары сакълу жаны бла уполномоченныйге да оюмун билдиргенди, эсерттире эттенди.

Светлана Огузова устала бла да ушак бардырганды. Школну иши бла байламлы тюрлючю соруулагы жууап бергенди. Биз бла прим бардыргъанда, райондан ончо адамгы, ол санда акылылык болмагъан эки сабийге тынгылаганды. Ала асламысында социальны проблемаланы кёрюгендиле, экюзионни жашау журтла бла жалчытырга, сакъатлагъа тийишли льготала алыргына, пособияла тёленир-

ча этерге, кеп сабийли юйорледен окуучуланы школда жакъсыз ашатыргъа, жай кезууде уа санаторийлерге жибериге болуштуру тилегендиле. Ала «Жаш юйор» деген федерал программага кышолуура не амал кереш болганын да билдире суйгендиле. Ахырнда омбudsмен тилеклени бирине да эс этилмей кыал-

мазын билдиргенди. Ол кюн Огузова Чегем району администрациясыны башчысыны куллууну толтурган Артур Текушев бла да тобешгенди. Ушакыны кезуонде сабийлени праволары кыруулау жаны бла ишни бирге бардырууну амаллары сюзолгендиле.

МАГОМЕТЛАНЫ Сулейман.

